

Súd: Krajský súd Prešov
Spisová značka: 18Co/21/2021
Identifikačné číslo súdneho spisu: 8317209787
Dátum vydania rozhodnutia: 28. 04. 2022
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Daniela Babinová
ECLI: ECLI:SK:KSPO:2022:8317209787.2

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Prešove v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Daniely Babinovej a sudcov JUDr. Viery Kandrikovej a JUDr. Michala Boroňa v právnej veci žalobcu: C.. C. W., nar. XX.XX.XXXX, D. XXX, XXX XX E. X, právne zastúpený: JUDr. Miloš Kaščák, advokát, Kalinčiakova 10, 093 01 Vranov nad Topľou proti žalovanému: Slovenská republika - Generálna prokuratúra SR, Štúrova 2, 812 85 Bratislava, o náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným rozhodnutím pri výkone verejnej moci, o odvolaní žalobcu proti rozsudku Okresného súdu Humenné č. k. 21C/38/2017-282 zo dňa 24.11.2020 jednohlasne takto

rozhodol:

Potvrďuje rozsudok.

Nepriznáva stranám sporu nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

odôvodnenie:

1. Napadnutým rozsudkom súd prvej inštancie rozhodol nasledovne:

Žalovaný je povinný zaplatiť žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 2.000 eur, a to v lehote do 30 dní odo dňa právoplatnosti tohto rozsudku.

V prevyšujúcej časti súd žalobu zamietal.

Žalobcovi sa priznáva nárok voči žalovanému na náhradu trov konania v celom rozsahu a to z prisúdenej sumy, pričom o výške bude rozhodnuté samostatným uznesením po právoplatnosti tohto rozsudku.

2. Svoje rozhodnutie odôvodnil ust. § 3 ods. 1 písm. a) a ods. 2, § 4 ods. 1, 2, § 5 ods. 1 z. č. 514/2003 Z.z. V dôvodoch rozhodnutia považoval za rozhodujúce, že prvé dva predpoklady na náhradu nemajetkovej ujmy, vyžadované v uvedenom zákone boli preukázané, a to nezákonné rozhodnutie a jeho zrušenie a zásah do dobrej povesti osoby žalobcu. Za nezákonné rozhodnutie možno považovať rozhodnutie o vznesení obvinenia proti žalobcovi a zamietnutie sťažnosti, ktorú žalobca podal Krajskou prokuratúrou v D.. Až Generálna prokuratúra Slovenskej republiky dňa 03.11.2014 vyslovila, že uvedenými uzneseniami bol porušený zákon v neprospech obvineného a zrušila napadnuté uznesenie. Z toho je zrejmé, že bolo vydané nezákonné rozhodnutie o vznesení obvinenia. Keďže preukázal splnenie zákonom stanovenej podmienky podľa § 17 ods. 2, 3 z. č. 514/2003 Z.z. a článku 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd, ako aj Ústavy SR, súd prvej inštancie mal za to, že základ nároku je daný. Žalobca požadoval sumu 21.750 eur, no súd prvej inštancie považoval za primerané priznať sumu 2.000 eur a v prevyšujúcej časti žalobu zamietol. Poukázal na to, že žalobca v uvedenej dobe, kedy boli vydali tieto nezákonné rozhodnutia, pracoval v E. ako súdny exekútor, bol všeobecne známy, aj keď v konaní bolo preukázané žalovaným, že voči žalobcovi sa viedli ďalšie dve iné závažné trestné konania. V jednom konaní dokonca už bol aj právoplatne odsúdený. Ďalšia okolnosť bola, že následne bol aj odvolaný z funkcie exekútora. K dôvodnosti postupu orgánov činných v trestnom konaní sa Generálna prokuratúra vyjadrila vo svojom uznesení a vyplynulo že išlo o nesprávny postup voči žalobcovi, keďže sa nepodarilo

preukázať, aby v čase spáchania skutku bol žalobca pod vplyvom návykovej látky. Samotný skutok však spochybnený nebol a skutok sa stal. Následne bol riešený ako priestupok v odbore dopravy. Preto súd prvej inštancie považoval za primerané priznať žalobcovi sumu 2.000 eur a v prevyšujúcej časti žalobu ako nedôvodnú zamietol. O trovách konania rozhodol podľa § 255 a § 262 CSP.

3. Proti tomuto rozsudku, vo výrokoch II., III. podal odvolanie žalobca. Poukázal na to, že o dôvodnosti podozrenia, že spáchal iný trestný čin v inkriminovanom čase, ktorým sa bráni žalovaný, je právne irelevantný. Aj iné okolnosti, ktoré žalovaný uvádzal ako obranu, t.j. tvrdenie lekára o tom, že mal ľahký stupeň opilosti je rovnako irelevantný, keďže sa žalobca priznal žalobca k tomu, že prišiel domov a so synom si vypil. Z pohľadu žalobcu je dôležité, že boli splnené zákonom stanovené podmienky na to, aby uplatnil tento nárok, bol nevinný a z toho dôvodu nebolo možné začať voči nemu trestné stíhanie. Žalovaný poukazuje na iné trestné konania voči osobe žalobcu, ktoré nemajú žiaden vplyv na posúdenie tohto nároku. Domnieval sa, že je potrebné vychádzať z rozhodnutia Generálnej prokuratúry a tiež z faktu, že žalobca v tom čase pôsobil ako verejne osoba známa, v malom meste E., ako súdny exekútor. Preto žiadal odvolací súd, aby mu priznal nárok aspoň vo výške 5.000 až 10.000 eur.

4. Okrem žalobcu odvolanie podal v jeho mene aj jeho právny zástupca, ktorý citoval ust. Civilného sporového poriadku, t.j. od § 205 ods. 1, § 355 ods. 1, 2, § 365 ods. 1, § 388, § 389 ods. 1 písm. a) až d) CSP. Poukázal na to, že súd prvej inštancie vychádzal z nezisteného skutkového stavu a z nesprávneho právneho záveru. Z dokazovania vyplynulo, že žalobca bol zadržaný hliadkou PZ a táto správa sa rozšírila po E.. Tým trpela celá rodina a zhoršil sa mu vzťah so synom a manželkou. Vypočutí svedkovia v konaní tvrdenia žalobcu v konečnom dôsledku potvrdili.

5. Proti rozsudku súdu prvej inštancie podal odvolanie aj žalovaný, ktorý sa domnieva, že extenzívnym výkladom z. č. 514/2003 Z.z. je možné konštatovať záver, že z pohľadu nároku na náhradu škody má rovnaký význam ako zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia pre nezákonnosť, aj zastavenie trestného stíhania, resp. oslobodenie spod obžaloby, ale tento záver nemožno prijímať bezvýhradne a absolútne. Podmienky pre začatie trestného stíhania v čase jeho vydania boli splnené zo zákona, vychádzalo sa zo zisteného v tom čase stavu, v konečnom dôsledku Krajská prokuratúra v D. aj zamietla sťažnosť obvineného. Poukázal aj na nález Ústavného súdu SR II. ÚS/163/2013 v obdobných názorových líniách. Preto v konaní nemohlo sa zistiť, že by bola zistená príčinná súvislosť, ktorá je vyžadujúca sa pri náhrade škody medzi týmto vzneseným obvinením a záverom v uvedenej veci. Preto aj z dôvodov vykonaného dokazovania malo byť zistené, že žaloba nie je dôvodná, mal ju súd prvej inštancie v celom rozsahu zamietnuť. Táto suma priznaná vo výške 2.000 eur je neprimerane vysoká s prihliadnutím na osobu žalobcu. Bol vylúčený z Komory exekútorov, bolo preukázané zlyhanie vo svojom profesionálnom živote, toto bola známa okolnosť v E.. Dve svedkyne privolali políciu, pôsobil na nich dojmom opitosti a na verejnosti spôsobil škodu. Tvrdenia o tom, že si vypil, následne boli len účelové. Išlo o vysokoškolsky vzdelaného človeka, ktorý ani nevie nahradiť škodu poškodeným v trestnom konaní, keďže nemá žiaden majetok. Preto navrhol rozsudok v napadnutej časti zrušiť a vrátiť vec súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

6. K odvolaniu žalobcu sa vyjadril žalovaný v tom zmysle, že trvá na svojom odvolaní a na dôvodoch tak uvedených.

7. Žalobca sa vyjadril k vyjadreniu žalovaného, s ktorým nemôže s nim súhlasiť. Bol vykreslený v odvolaní žalovaný ako gauner. Považuje stanovisko žalovaného len za pomstu, že podal takúto žalobu. Žaloba bola dôvodná, podľa jeho názoru, prokurátor bol povinný preveriť tieto veci, napriek tomu sťažnosť zamietol. Žalobca poukázal na výsluch svedkov a trval na tom, že nárok je daný čo do základu a do výšky minimálne 5.000 až 10.000 eur.

8. Krajský súd v Prešove ako súd odvolací podľa ust. § 34 CSP prejednal rozhodnutie, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo v zmysle zásad uvedených v § 378, § 379 a § 380 CSP a dospel k záveru, že odvolanie žalobcu v napadnutých výrokoch rozsudku nie je dôvodné, odvolanie žalovaného rovnako nie je dôvodné.

9. Súd prvej inštancie zistil skutkový stav, na základe ktorého vec právne posúdil. Odvolací súd sa domnieva, že sa nič nezmenilo ani v štádiu odvolacieho konania.

10. Z obsahu spisu nateraz vyplýva: Na základe uznesenia OR PZ T., W.: O.-XX/N.-XXXX z 02.02.2014 bolo vznesené obvinenie žalobcovi ako obvinenému za prečin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 ods. 2 Trestného zákona, ktorého sa mal dopustiť tak, že pri cúvaní so svojim osobným motorovým vozidlom ev. č. E. narazil do kočiarov poškodených K. I. a H. W., v ktorých mali maloleté deti, z miesta nehody odišiel a preto poškodené privolali hliadku PZ, ktorej oznámili údaje osobného motorového vozidla. Z výpovedí príslušníkov PZ (privolanej hliadky) G.. D. I. a H. T. vyplýva, že títo prišli na uvedené parkovisko, následne zistili, že uvedené vozidlo patrí žalobcovi, žalobcu vyhľadali doma, tento sa odmietol podrobiť dychovej skúške, preto ho zadržali pre podozrenie zo spáchania prečinu ohrozenia pod vplyvom návykovej látky. Lekár konštatoval u predvedenej osoby ľahkú stupeň opilosti, čo potvrdil aj lekárskou správou zo 16.08.2013. Preto bola obmedzená osobná sloboda podozrivého žalobcu a následne bol prepustený zo zadržania a stíhaný na slobode. Žalobca si podal proti uzneseniu o vznesení obvinenia sťažnosť, ktorá však bola Krajskou prokuratúrou v D. zamietnutá. Následne podal žalobca ako obvinený návrh na generálnu prokuratúru a táto uznesením sp. zn. IVPz/244/2014/1000-7 zo dňa 03.11.2014 konštatovala, že bol porušený zákon v neprospech obvineného a zrušila uznesenie Krajskej prokuratúry D. sp. zn. 1/1KPt 196/2014/7700 z 12.05.2014. Uviedla, že sa nepodarilo preukázať, aby v čase skutku (cúvania autom do kočiarov u poškodených) bol obvinený pod vplyvom alkoholu, pretože tento uviedol, že alkohol požil až následne, doma so synom. Preto nie sú splnené znaky prečinu ohrozenia pod vplyvom návykovej látky a napadnuté uznesenie je nezákonné.

11. Žalobca, ako poškodený, si následne podal podľa zákona č. 514/2003 Z. z. na Generálnu prokuratúru SR návrh na predbežné prerokovanie náhrady škody z 03.12.2015, kde žiadal náhradu nemajetkovej ujmy, ktorá mu bola spôsobená nezákonným rozhodnutím a nesprávnym úradným postupom. Generálna prokuratúra mu vo svojej odpovedi z 27.04.2016 tak ako je vyššie uvedená, odmietla zaplatiť nemajetkovú ujmu a náhradu škody z dôvodu, že OČTK konali v súlade so zákonom.

12. Žalovaný doložil do súdneho spisu uznesenie OR PZ v T. zo dňa 11.09.2016, ktorým bolo voči obvinenému žalobcovi začaté trestné stíhanie a vznesené obvinenie za zločin sprenevery podľa § 213 ods. 1, ods. 2 písm. d), ods. 3 Trestného zákona. Z dátumu uvedeného uznesenia je zrejmé, že už v dobe skutku prečinu ohrozenia pod vplyvom návykovej látky bol žalobca trestne stíhaný aj v tejto veci a teda nemohol dôjsť k poškodeniu jeho dobrej povesti a tak žalobca nemá nárok na náhradu nemajetkovej ujmy. Žalobca bol právoplatne odsúdený a následne vyčiarknutý zo zoznamu exekútorov.

13. Podľa ustanovenia § 4 ods. 1 a 2 citovaného zákona vo veci náhrady škody, ktorá bola spôsobená orgánom verejnej moci podľa § 3 ods. 1, koná v mene štátu

a) Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, ak

1. škoda vznikla v občianskom súdnom konaní alebo v trestnom konaní a ak tento zákon neustanovuje inak,

2. škodu spôsobil notár pri výkone verejnej moci, 1)

3. škodu spôsobil súdny exekútor pri výkone exekučnej činnosti vykonávanej z poverenia súdu podľa osobitného predpisu, 2)

b) Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, ak v trestnom konaní škodu spôsobil vyšetrovateľ alebo poverený orgán Policajného zboru,

e) Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, ak škodu spôsobil štátny orgán podľa osobitného predpisu v občianskom súdnom konaní, v trestnom konaní alebo správnom konaní,

k) orgán príslušný podľa písmen a) až j), u ktorého bola podaná žiadosť na predbežné prerokovanie nároku (§ 15), ak ku škode došlo v oblasti verejnej moci, ktorá patrí do pôsobnosti viacerých orgánov verejnej moci; ak žiadosť bola podaná na viacerých príslušných orgánoch, ten orgán, ktorý vo veci začal konať ako prvý.

Ak nemožno príslušný orgán určiť podľa odseku 1, koná v mene štátu Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky.

14. Podľa § 5 ods.1 z.č. 514/2003 Z.z. právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím má účastník konania, ktorému vznikla škoda v dôsledku rozhodnutia vydaného v tomto konaní.

15. Z hľadiska výkladu teleologického, vychádzajúceho zo zmyslu a účelu právneho predpisu, nemožno lipnúť na formálnom zrušení rozhodnutia (označovaného poškodeným za nezákonné), ale je potrebné splnenie tejto podmienky vykladať extenzívne. Za ústavne konformný treba preto považovať výklad, podľa ktorého v prípade posudzovania zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú rozhodnutím o začatí

trestného stíhania a vznesení obvinenia, postúpenie veci inému orgánu, ak k takémuto rozhodnutiu došlo preto, že sa nenaplnil predpoklad o spáchaní trestného činu obvineným, má rovnaké dôsledky ako zrušenie uznesenia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia pre nezákonnosť.

16. Základným predpokladom zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím je zrušenie alebo zmena nezákonného právoplatného rozhodnutia, ktorým bola spôsobená škoda. Pre správnu interpretáciu tohto ustanovenia nestačí vychádzať len z jeho z doslovného znenia, ale je nevyhnutné uplatniť aj výklad teleologický.

17. Právoplatnosťou rozhodnutia o postúpení veci inému orgánu totiž trestné konanie končí a zanikajú účinky rozhodnutia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia; zrušenie takéhoto rozhodnutia sa zároveň z tohto dôvodu stáva bezpredmetným (nadbytočným). Postúpenie veci inému orgánu z dôvodu, že výsledky trestného (prípravného) konania ukazujú, že nejde o trestný čin, zároveň znamená, že podozrenie zo spáchania trestného činu sa nepotvrdilo a vyšla tak najavo nezákonnosť rozhodnutia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia.

18. Právna úprava obsiahnutá v § 4 ods. 1 písm. f) zákona č. 514/2003 Z.z. ako kritérium na určenie konania Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky v mene štátu vo veci náhrady škody podľa tohto zákona neustanovuje, že prokurátor nezákonné rozhodnutie vydal, ale že škodu spôsobil v trestnom konaní. K spôsobeniu škody dochádza pritom tým, že prokurátor, nevyužívajúc svoju kompetenciu, nezruší uznesenie o vznesení obvinenia, trestné stíhanie obvineného nezastaví, nepostúpi vec, ale osvojí si závery nezákonného rozhodnutia. Posúdenie tejto otázky závisí od toho, či v prípravnom konaní boli dôkazy potrebné pre meritórne rozhodnutie súdu obstarané v súlade so zákonom. v posudzovanom prípade je určujúce to, že v trestnom konaní, ktoré sa neskončilo právoplatným odsúdením obžalovaného, prokurátor zamietol sťažnosť proti uzneseniu vyšetrovateľa policajného zboru.

19. Ústavnoprávny základ nároku jednotlivca na náhradu škody v prípade trestného stíhania, ktoré bolo zastavené, treba hľadať nielen v čl. 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, ale vo všeobecnej rovine predovšetkým v čl. 1 ods. 1 tohto základného zákona, teda v princípoch materiálneho právneho štátu. Ak má byť štát skutočne považovaný za materiálny právny štát, musí niesť objektívnu zodpovednosť za konanie svojich orgánov, ktorým priamo zasiahli do základných práv jednotlivca. Nemožno prehliadnuť, že štát nemá slobodnú vôľu, ale je povinný striktné dodržiavať právo v jeho ideálnej (škodu nepôsobiacej) interpretácii. Na jednej strane je povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní vyšetrovať a stíhať trestnú činnosť, na druhej strane sa štát nemôže zbaviť zodpovednosti za postup týchto orgánov, ak sa ich postup ukáže ako mylný, zasahujúci do základných práv. V takejto situácii nie je rozhodné, ako orgány činné v trestnom konaní vyhodnotili pôvodné podozrenie, ale to, či sa ich podozrenie v trestnom konaní potvrdilo (rozhodnutie NS SR 4 MCdo 15/2009)

20. V prejednávanej veci vydanie nezákonného rozhodnutia konštatoval orgán, ktorý koná v mene štátu, vrátane konaní o náhrade škody podľa osobitného predpisu - zákon č. 514/2003 Z.z., t.j. Generálna prokuratúra SR. Preto základný predpoklad pre rozhodovanie vo veci náhrady škody titulom vydania nezákonného rozhodnutia bol naplnený.

21. Odvolanie žalobcu sa týkalo časti rozsudku, ktorou bola žaloba v prevyšujúcej časti zamietnutá. Súd 1. inštancie tak v preskúmanom prípade pri úvahe o výške náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím v peniazoch, správne prihliadli k okolnostiam, za ktorých k porušeniu práva došlo. Pre priznanie finančnej náhrady sa okrem iného vyžaduje určitý zásah do života fyzickej osoby predstavujúci zníženie osobnosti alebo vážnosti v značnej miere a príčinná súvislosť medzi neoprávneným zásahom a vznikom takejto kvalifikovanej ujmy.

22. Súd 1. inštancie zobral do úvahy na jednej strane osobu žalobcu, ktorý v tom čase ešte pôsobil ako jediný súdny exekútor v meste E. (nesporne v malom meste je miera šírenia informácií je podstatne rýchlejšia a zasiahne širší okruh ľudí, ktorý osobu verejne činnú poznajú). Pokiaľ žalobca kvantifikoval svoj nárok odvodzujúc ho od svojho ročného príjmu, odvolací súd súhlasí s záverom súdu 1. inštancie, že takto uplatnený nárok neobstojí. Správne súd 1. inštancie pristúpil k vlastnej úvahe o primeranosti výšky škody sa stotožnil. Žalobca označil dôkazy, predovšetkým výsluch svedkov, na preukázanie intenzity zásahu začatím trestného stíhania voči jeho osobe, ktoré súd 1. inštancie vykonal. Možno konštatovať,

že v tomto smere žalobca uniesol dôkazné bremeno a suma, ktorú po zhodnotení všetkých okolností prípadu (vrátane obrany žalovaného) ustálil v primeranej výške .

23. Žalobca má v prvom rade povinnosť tvrdenia. Na podporu svojho tvrdenia v zmysle ustanovenia § 132 CSP je žalobca povinný označiť dôkazy, ktoré podľa jeho názoru môžu prispieť k objasneniu veci a zároveň je povinný ich k žalobe pripojiť, ak to ich povaha pripúšťa. Do ustanovenia § 185 CSP zaviedol princíp formálnej pravdy, čo predstavuje jednu z najzásadnejších zmien civilného procesu. Formálnou pravdou sa rozumie, že súd pri rozhodovaní vychádza výlučne z dôkazov, ktoré mu navrhli strany sporu. Súd sa tak nemusí dostať k úplnému zisteniu pravdy, vzhľadom na to, že si o spore môže urobiť svoj obraz iba v rozsahu, v akom mu ho vykreslia strany sporu svojimi tvrdeniami a súvisiacimi dôkazmi.

24. Žalovaný popieral nárok žalobcu v celom rozsahu, argumentujúc ďalšími prebiehajúcimi trestnými konaniami. Konajúci súd zaujal stanovisko aj k týmto námietkam žalovaného a v zhode s týmito závermi je aj odvolací súd. Nebolo preukázané, že ďalšie trestné konania vedené proti žalobcovi by mali za následok neexistenciu zníženia vážnosti osoby žalobcu. Práve naopak, vypočutí svedkovia sa vyjadrovali ku konkrétnej okolnosti - začatému trestnému stíhaniu proti žalobcovi v súvislosti s udalosťou, ktorá sa odohrala dňa 02.02.2014.

25. Z pohľadu odvolacieho súdu tak dôkazné bremeno uniesol žalobca a žalovaný , okrem predložených rozsudkov, iné dôkazy súdu 1. inštancie nepredložil. Z vyššie uvedených dôvodov rozsudok odvolací súd v celom rozsahu potvrdil v súlade s ust. § 387 ods. 1,2 CSP ako vecne správny.

26. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa ust. § 369 ods.1 CSP v spojení s ust. § 255 ods.1 CSP. V odvolacom konaní bolo prejednávané odvolanie žalobcu a žalovaného. Ani jedna zo strán nemala v odvolacom konaní úspech, preto odvolací súd o nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol tak, že žiadnej zo strán sporu nárok na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

27. Toto rozhodnutie bolo prijaté senátom odvolacieho súdu pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku odvolanie nie je prípustné.

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP) v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 CSP).

Dovolateľ musí byť s výnimkou prípadov podľa § 429 ods. 2 v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 CSP).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 CSP).